

ВСЕСВІТНЯ ЛІТЕРАТУРА В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Щомісячний
науково-методичний журнал

№ 9 (422)
ВЕРЕСЕНЬ 2016

Видається з 1976 року.
До 1993 року журнал називався
«Русский язык и литература в средних
учебных заведениях Украины»,
з 1993 до 1996 року – «Відродження»,
з 1996 до 2011 року – «Всесвітня література
в середніх навчальних закладах України».

Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 17885 – 6735Р від 21.06.2011 р.

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 74426

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Видавець:
РА «ОСВІТА УКРАЇНИ»

Головний редактор
ВАЛЕНТИНА СНЕГІРЬОВА

Редакційна колегія:
ЄВГЕНІЯ ВОЛОЩУК,
МИКОЛА ЖУЛИНСЬКИЙ,
МАРИНА ЗУСНКО,
ДМИТРО НАЛИВАЙКО,
ОЛЬГА НІКОЛЕНКО,
ОЛЬГА ОРЛОВА,
ЛІДІЯ СИМАНОВА,
ОЛЕНА ФІДКЕВИЧ,
ОЛЕНА РЕВНИЦЕВА,
КАТЕРИНА ТАРАНІК-ТКАЧУК,
БОРИС ШАЛАГІНОВ,
ЮРІЙ ШВАЧКА,
ФЕЛІКС ШТЕЙНБУК

Методична рада:
ЄВДОКІЯ КАШУБА,
ЖАННА КОСТЮК,
ОЛЕНА КРЮЧЕНКОВА,
ЛАРИСА МЕЛЬНИКОВА,
ОЛЕНА ПРАДІЙЧУК,
ТАМАРА СЕГЕДА,
ОКСАНА ТІХОМІРОВА,
ВІКТОРІЯ ТУРЯНИЦЯ,
МАРИНА ЧУБАРОВА

ЗМІСТ

З ОФІЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

**ПРО ВИВЧЕННЯ БАЗОВИХ ДИСЦИПЛІН
У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ
У 2016/2017 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ**

Лист Міністерства освіти і науки України від 17.08.2016 № 1/9-437.....

НАУКОВЦІ - ВЧИТЕЛЮ-СЛОВЕСНИКУ

Валентина СНЕГІРЬОВА, Лідія СИМАНОВА
**СИСТЕМА ЗАВДАНЬ ДО ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ
ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКИХ
І ЛІТЕРАТУРНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ УЧНІВ**

Юрій КОВБАСЕНКО, Людмила КОВБАСЕНКО
«СПОЧАТКУ БУЛО СЛОВО»

*Матеріали до уроків зарубіжної літератури
за розділом «Священні книги людства», 8 клас*

МЕТОДИЧНИЙ ПОРТАЛ

Оксана БУШАКОВА
ФАНФІКИ НА УРОЦІ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....

Світлана БЕЗРУКОВА
**ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ЕЙДЕТИКИ
У ВИВЧЕННІ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ ПОНЯТЬ**

МАЙСТЕР-КЛАС

Лариса МОКЕЄВА
**«ДИКИЙ СОБАКА ДИНГО,
АБО ПОВІСТЬ ПРО ПЕРШЕ КОХАННЯ»**
Урок позакласного читання, 8 клас

Інна ОНУФРІЙЧУК
ЖАНР МОЛИТВИ У СВІТОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ
Урок позакласного читання, 8 клас

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІ СТУДІЇ

Борис РЕИЗОВ
**ПОЧЕМУ СТЕНДАЛЬ НАЗВАВ СВОЙ РОМАН
«КРАСНОЕ И ЧЕРНОЕ»?.....**

ЛІТЕРАТУРНИЙ КАЛЕНДАР

ГЕРБЕРТ УЕЛЛІС.....

РОСІЙСЬКА МОВА В ШКОЛАХ УКРАЇНИ

Надія БІЛОТІЛ
**ВИДИ КОНТРОЛЬНИХ ЗАВДАНЬ
З РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ 5-ГО КЛАСУ.....**

ПОЗАКЛАСНИЙ ЧАС

Галина ДУДА
МОЯ ВСТРЕЧА С БИБЛІЕЙ – КНИГОЙ КНИГ
Факультативне заняття по зарубіжній літературі, 8 клас.....

Людмила КОЧУРА
БАЛ ГЕРОЇВ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....

СПОЧАТКУ БУЛО СЛОВО

МАТЕРІАЛИ ДО УРОКІВ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЗА РОЗДІЛОМ «СВЯЩЕННІ КНИГИ ЛЮДСТВА», 8 КЛАС*

Юрій КОВБАСЕНКО, завідувач кафедри світової літератури Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, професор, м. Київ;
Людмила КОВБАСЕНКО, вчитель зарубіжної літератури ліцею «ЕКО» № 198, учитель-методист, м. Київ

Серед величезної кількості книжок, створених людством протягом тисячоліть, є такі, що стали своєрідними материками духовності. Особливе місце поміж них посідають тексти, пов'язані з основними світовими релігіями: Веди, Біблія й Коран.

Для давніх індійців Веди були божественним одкровенням, яке відкривалося тільки втаємниченим, тому протягом століть Веди передавалися усно (напам'ять!) кожним поколінням жерців наступному.

Здавна люди наділяли священні книги містичними властивостями. Так, шанувальники кабали вважали, що під час передачі Священного Писання від Бога до людей у космічному вихорі літери переплуталися і потрапили не на свої місця, а коли буде відновлено первісний, божественний порядок літер – настане кінець світу. Тож не дивно, що представники різних релігій ревно ставляться до того, щоб священні тексти були закріплені – канонізовані у своїй богонатхненній першооснові. Мусульмани першоосновою Корану вважають Небесну Книгу, яку передав пророку Мухаммаду (Магомету) найближчий до Аллаха ангел Джібріл. В арабів довгий час заборонялося записувати поетичні тексти, але коли після смерті пророка Мухаммада мусульманське військо в запеклій битві при Акробі перемогло військо лжепророка Маслама, виявилося, що багато правовірних, котрі знали одкровення пророка Мухаммада напам'ять, загинули. Щоб зберегти Коран, халіф Абу Бекр наказав секретареві Мухаммада записати сури (розділи Корану) на окремих аркушах. Потім цей першо-рукопис поповнювався окремими фрагментами. Часом ці фрагменти суперечили один одному. Тож, щоб не спотворити божественне Слово, всі неканонічні рукописи зібрали і знищили.

Священні тексти перекласти з однієї мови на іншу дуже складно. Наприклад, із першим перекладом Старого Завіту (т. зв. «Септугінтою») на давньогрецьку пов'язана цікава легенда. У кінці I тис. до н. е. в Александрії єгипетській були надзвичайно популярні філософські дискусії. Однак грецькі філософи програвали в них єврейським



Юліус Шнорр фон Карольсфельд. Мойсей отримує 10 заповідей

духовним лідерам, бо не могли спростувати тверджень давніх єврейських священних писань – не знали мови, якою вони були написані. Тож греки поскаржилися своєму царю. Але як зробити переклад, коли євреї старанно берегли таємниці своїх текстів? І ось тоді, за легендою, заточили греки на острові поблизу Александрії сімдесят єврейських мудреців (звідси «Септугінта» – букв. «переклад сімдесяти тлумачів») і наказали кожному окремо, в умовах суворої ізоляції, перекласти Старий Завіт давньогрецькою. Якщо ж після звірки усіх сімдесяти перекладів між ними виявлять розбіжності, то всіх тлумачів стратять... На цю працю пішло сімдесят днів, але всі сімдесят варіантів перекладу збіглися літера в літеру – начебто рукою перекладачів водив сам Бог.

Найдавнішими священними писаннями світу вважаються Веди, прадавні індоіранські тексти, пам'ятки давньоіндійської літератури. Творення цих текстів відбувалося протягом тисячоліття: перші гімни з'явилися ще в XVI ст. до н. е., а останні – в V ст. до н. е. Веди складаються з чотирьох збірників (самхитів): Рігведа – веда гімнів; Самаведа – веда пісень; Яджурведа – веда жертвоприношень; Атхарваведа – веда заклинань жерців.

У Ведах зібрані знання давніх індійців про богів, людей і жертвоприношення, що поєднують світ людей і світ богів. Вони написані санскритом – літературно опрацьованою (на відміну

* Друкується за: Ковбасенко Ю. І., Ковбасенко Л. В. Зарубіжна література : підручник для 8 кл. загальноосвітніх закладів / Ю. І. Ковбасенко. – К. : Літера ЛТД, 2016.

від праkritу – неопрацьованої) староіндійською мовою, яка стала основою індоєвропейських мов, до яких належить і українська.

Вважається, що першотворцями цих священних текстів були таємничі арії (орії), котрі неодноразово згадуються в Рігведі. Існує версія, що предки аріїв жили у Подніпров'ї. Англійські дослідники Вед помітили, що в цих текстах немає згадок про рослинний і тваринний світ Індії, натомість описується скоріше європейська степова природа. Також відзначають різючу схожість артефактів, з одного боку, аріїв і, з другого боку, запорозьких козаків. Наприклад, знаменитий козацький чуб-оселедець ми можемо побачити на фігурках арійських воїнів, а козак Мамай напрочуд схожий на зображення Будди.



П. Рибка. Козак Мамай. 1855

Є на території України й місце, яке прихильники ведичних релігій вважають священним (сакральним). Це курган Кам'яна Могила, розташований біля м. Мелітополь Запорізької обл. Серед написів на цій прадавній пам'ятці є артефакти, пов'язані з основними ведичними міфами про три кроки Вішну та про перемогу Індри над Врітрою.

З літературного погляду найцікавішою є Рігведа, яка складається з 1028 гімнів, зібраних у десять окремих книг. Боги, які славляться в Рігведі, перебувають у трьох космічних сферах: небі, повітрі та землі. Спочатку вони уособлювали лише сили природи. Найпопулярніший бог Вед – Індра, могутній і нестримний, прекрасний і золотоволосий. Йому присвячено 250 гімнів. Він – свавільний раджа (повелитель) ведійських богів, який переміг сили зла і поклав початок миру. Це героїчний і звитязний бог битви, володар бурі і дощу, бог-громовержець, як еллінський Зевс чи слов'янський Перун. Його золотою колісницею керує бог вітру Ваю. Індра і Ваю – «повітряні» боги.

На небі мешкають прихильні до людей боги, які пов'язані зі світлом, сонцем та зорями. Серед них і промениста діва Ушас, богиня вранішньої зорі. Саме вона прокладає шлях закоханому в неї богу сонця Сур'ї, всевидячому оку богів. Він підтримує небо і охороняє все, що рухається. Пересувається Сур'я-сонце на колісниці, запряженій сімома кобилицями, сонячними променями (сім кольорів райдуги?). У почті Сур'ї мчать у небі на золотій колісниці, запряженій кіннями та птахами, Ашвіни – брати-близнюки, боги краси, світанкових та вечірніх сутінків. Це захисники людей, рятівники, які допомагають у біді. Саме Ашвіни обдаровують аріїв багатством, добробутом, дітьми, довгими роками життя та світлом. Вони несуть щастя і перемогу, виліковують хворих і навіть можуть оживити померлих... До небесних сонячних богів належить і Вішну. Саме він допоміг розгубленим богам здолати всемогутнього злого демона Балі, який захопив було владу над усіма трьома світами. Перетворившись на карлика, Вішну прийшов до демона і попросив у нього стільки простору у владарювання, скільки він, «карлик», зможе відміряти лише трьома кроками. Пихатий Балі погодився, після чого Вішну перетворився на велетня і за два кроки пройшов Небо і Землю, та після покірливих благань демонів свій третій крок зробив коротшим, залишивши їм частину Підземного світу. Допоміг Вішну також Інді, коли той боровся зі змієм Врітрою, який викрав Сур'ю, через що на землі запанувала зима і всі ріки позамерзали. Індра покликав на допомогу Вішну, який за своїм звичаєм спочивав на кільцях тисячоголового світового змія Шеші, котрий є уособленням вічного часу і тримає своїми головами всі планети Всесвіту. Зробивши три кроки, Вішну прийшов на допомогу Інді, і вони вдвох здолали Врітру та звільнили Сур'ю, – і на землю повернулася весна. Так були переможені хаос і п'їтма, уособленням яких уважався Врітра.

Серед земних богів найголовнішим у Ведах вважається Агні (з санскр. – вогонь), бог священного вогню і домашнього вогнища. Він – посередник між богами і людьми. У Рігведі Агні присвячено понад 200 гімнів. Агні – бог-воїн, вогневолосий та червонобородий, із залізними зубами, якими пожирає ліси. Пересувається він на колісниці, що виблискує золотом і в яку запряжені вогняні коні-вихори. Він живе у кожному домі (домашнє вогнище), захищаючи його від злих духів. Це благодійник людей, який спустився до них зі світу богів і таким чином пов'язав небо із землею, передаючи кинуті у жертвний вогонь дари небесним богам. Саме зі звертання до Агні починається Рігведа.

Рігведа**Гімн до ранньої зорі**

В повіз великий богині щасливої впряжені коні.
Всі нестерельні боги посідали в той повіз.
Славна з'явилась богиня, живуча в повітрі,
З лона темноти з'явилася людській оселі красити.
З цілого світу найперша встає

вона й шле нам здалека

Пишні дари. Народилась зоря молодая, новая,
Будить створіння, найперше

приходить на поклики ранні.

В наші оселі нестерельна зоря завітала.

Нашу хвалу прийняла в високостях повітря,
Вільна, осяйна іде, щедро силпе розкішні скарби.
Наче дівчина струнка, так, богине, ідеш ти
Хутко на наші поданки. Всміхаючись, ти, молодая,
Линеш раніше від сонця, осяйнее лоно відкривши.
Наче дівча молоденьке, що мати скупала, така ти;
Бачим блискучу красу твого тіла!

О зоре щаслива!

Ясно палай! Ні одна ще зоря не була така гарна!

Запитання та завдання до тексту

1. Як ви розумієте вислів «нестерельні боги», «нестерельна зоря»?
2. Якою постає у «Гімні до вранішньої зорі» богиня Ушас? Чому автори Вед уявляли її в образі юної дівчини?
3. Знайдіть у тексті епітети, які характеризують Ушас. На яких якостях богині вони акцентують нашу увагу?
4. Які почуття у людей викликає богиня Ушас? Відповідь аргументуйте посиланнями на текст.

Гімн Агні

Батько всієї родини приносить поданки.

Агні швидко біжить по всім вітті кострища.

Вже не такий він слабкий, молоденький,

як був на початку,

В час, як дві матері його на світ породили.

Хутко він займе ті гілочки, ще не доткнуті.

Шириться, ститься, кинувсь на вітки найвищі,

Швидше, все швидше... он кинувсь на нижчій знову.

Гляньте, як раптом Агні боговятий

змінив свою постать!

Вітром розмааний, в'ється, тріщить,

гоговить і вирує,

Ділить свій племін, і палить,

і сорні сліди полишає.

Мчить, наче повіз, червоним

племінням вже неба сягає.

Швидко від саява його никне темрява,

наче ті птахи,

Що поспішають сховатись від сонця упалів.

Вчуй нас, ти, боже поданків!

Ти маєш прекраснее світло,

Коней прудких, пишний повіз ти маєш!

Мудрий, щасливий ти, Агні!

О, зглянься на наші благання!

О, допровадь нас скоріше до щастя й багатства!

Запитання та завдання до тексту

1. Чому у ведах Агні вважали пожирателем лісів?
2. Якби ви знімали фільм за цим текстом, що б глядачі побачили на екрані?
3. Чому у гімні Агні називають «богом поданків» (дарунків)?
4. Зазвичай давні люди боялися вогню, його страшної і непередбачуваної сили. Уособленням якої сили – світлої чи темної, – постає у цьому гімні Агні?
5. Чи випадково Рігведа починається саме з гімну Агні?

Гімн про перемогу Індри над Агі

Маю співати про ту перемогу, що вчора одержав
Індра-стрілець. Переміг він Агі, розділив усі хвилі,
Визволив він з гір небесних потоки...

І ринули води...

Як до обори корови біжать, так летять вони в море...

Індру! Подужавши первістня хмар,

ти розбив еси чари

Тих чарівниць, народження дав сонцеві,

місяцю і зорям!

Перед тобою твій ворог зника...

Індра вдарив на Врітру,

То ж найхмарніший був ворог.

Потужним смертельним перуном

Він йому тіло розбив.

Мов підтяте сокирою древо,

Долі простягся Агі.

Наче прорвана гребля, лежить він,

Водами вкритий, а там тії води утішили серце,

Врітра колись їх держав у своїх

величезних обіймах.

Отже, Агі подоланого давлять вони і стискають.

Кидають вітри турботні, буйне тіло Врітри, і води

Топлять його, він тепер така річ,

що і назви нема їй!..

Сон, вічний сон покрива тепер ворога Індри!..

Переклади Лесі Українки

Запитання та завдання до тексту

1. Про який ведичний міф оповідає гімн «Перемога Індри над Агі»?
2. Індра переміг Врітру, вдаривши його блискавкою (перуном). Чому тоді його названо стрільцем?
3. Чому змія Врітру названо «первістнем хмар» і «найхмарнішим ворогом»? Як ви розумієте ці метафори?
4. У чому полягає символічне значення перемоги Індри над Агі (Врітрою)? Як воно розкривається у тексті гімну?

Космогонія

Буття і небуття тоді не було –
 Повітря не було й склепіння неба.
 Що покривало? Де? Що захищало?
 Була вода? Глибокая безодня?
 І смерті не було, безсмертя – також,
 Між днем і нічю не було відміни,
 Те дихало саме, одне, без вітру.
 І більш нічого не було, крім того.
 Вкривала п'ятьма п'ятьма споконвіку,
 Цей всесвіт ввесь – мов океан без світла,
 Той зародок, що хаосом був вкритий,
 Один від сили спеки народився.
 Любов спочатку виникла від нього,
 Що стала першим для думок насінням;
 Знайшли зв'язок між сущим і несущим,
 У серці стежачи думками, мудрі.
 Думок тих промінь наскрізь простягнувся.
 Що нагорі було? І що зісподу?
 Там сім'яносці, тут же – їх сприймання.
 Зусилля знизу, зверху поривання.
 І хто це знає, й хто про це повіда?
 Звідкіль цей всесвіт народивсь та виник?
 Боги пізніш за нього народились?
 А як оце створилося, хто знає?
 Світобудова ця звідкіль взялася?
 Чи створено її було, чи йнакше?
 В найвищій небі хто її пильнує,
 Той, певно, зна, чи, може, й він не знає?

Переклад Павла Ріттера

Запитання та завдання до тексту

1. Як у різних міфологіях пояснюється виникнення світу?
2. Чому в гімні «Космогонія» (букв. «походження космосу, світу») так багато питальних речень? Чи є в тексті відповіді на поставлені запитання?
3. За однією з наукових гіпотез, наш Усесвіт зародився в результаті великого вибуху. Чи є натяк на це у ведичному гімні?
4. Що, за Ведами, виникло у світі найпершим? Чому?

Атхарваведа

До Великої Матері Землі (скорочено)

Велика істина, закон могутній, освяченість і подвиг,
 І жертва та святі слова тримають міцно Землю.
 Вона панує над усім, і що було, й що буде,
 Нехай Земля широкий простір нам відкриє!
 Вона не зазнає ваги від тих людей, що ходять,
 На ній степи, долини й гори незлічені,
 Ростуть і трави, що різноманітну мають якість.
 Нехай Земля розкриє простір, дасть нам щастя!
 На ній вода існує – моря й ріки,
 На ній боги безсмертя здобули для себе,
 Живе все те, що диха й рухатися може.
 Нехай Земля ця дасть нам перемогу!

На ній оці чотири світу сторони існують,
 Є ниви та поля, народжується їжа,
 Живе все те, що дихає й перебуває в русі.
 Нехай Земля дає нам молоко й худобу!
 На ній ворогували споконвіку давні люди,
 На ній боги колись перемогли асурів,
 Живуть корови розмаїті, коні й птаство,
 Нехай Земля нам дасть щасливу долю й щастя!
 Вона пливла на океані воднім споконвіку,
 Її пізнати духом намагались мудрі.
 Земля, що її серце є в найвищій небі,
 Що істину в собі містить, – безсмертна.
 Тож силу, поки ми живем на світі,
 Нехай оця Земля нам подарує.
 По ній для всіх струмують спільні води,
 Не зупиняючись ані по днях, ані по ночах,
 Земля, що має на собі річки великі,
 Нехай дає нам молоко й здоров'я!
 Розміривши її, пройшли Ашвіні наскрізь,
 І Вішну кроками трьома її проміряв,
 Могутній Індра визволив від сил ворожих,
 Хай молоко мені, як мати синові, Земля дарує!
 О Земле! Гори та верхів'я, снігом вкриті,
 Твої ліси, – нехай все буде нам на користь!
 На цій червоній, чорній, бразолійній
 Землі широкій, що її сам Індра захищає,
 Я на своєму місці переможний став, не відаю поразки!
 Хто нас ненавидить, чи ворогує з нами, Земле,
 Або озброєний готує в серці напад, –
 Ти видай нам його, щоб він загинув, Земле!
 Від тебе народившись, по тобі ступають
 Усі тварини – і двоногі, і чотириногі,
 Тобі аж п'ять народів смертних підлягають,
 Це ж їм безсмертне світло Сонце подає, що сходить.
 Нехай твої потоки молоко нам постачають!
 Як мед, солодку ти мені створи, о Земле, мову.
 На матері оцій, що всі рослини родить,
 Землі тривкій, широкій і могутній,
 На цій міцній Землі живім щасливо!
 Земля збудована із скель та пороку й каміння міцно.
 Землі золотогрудій цій з пошаною вклоняюсь!
 На ній ліси стояли велетенські споконвіку, –
 Звертаюсь до Землі могутньої, що всіх годує.
 Коли ми сидимо або підвестись хочем,
 Чи стоїмо, чи хочемо ступнути
 То правою, то лівою ногою, –
 Щоб не спіткнутись нам на цій Землі ніколи!
 Я до Землі терплячої, що нам гріхи змиває,
 З благаннями звертаюсь, молитвами!
 Вона годує нас, несе нам їжу, масло.
 О Земле, на тобі нехай усі ми сядем!
 Від тебе літо і пора дощів залежить, Земле,
 І осінь, і зима, пора передвесняна,
 І весняна, – усі частини року безупинно
 Нехай щодня, щоночі молоко нам постачають!
 Земля, яка таїть в собі скарбів без ліку,
 Нехай багатство, золото, алмази нам дарує!
 Богиня, що дає дари свої ласкаво й гоже,

Нехай багатствами своїми нас ущедрить!
 На ній живуть народи різні, розмовляють різно,
 Різняться в звичаях, додержують законів різних.
 Нехай Земля струмить скарби нам безліччю потоків,
 Немов корова, що дає доїть себе й не б'ється.
 Земля, повітря й небо в дар дали
 Мені це місце, щоб я жив на ньому,
 Божественний вогонь, і Сонце, й Води,
 Усі боги мені подарували розум.
 Я переміг, бо скрізь перемагаю,
 Я подолав усе, бо всемогутній я!
 Богине, коли ти розкинулась без краю
 І за богів велінням простяглась усюди, –
 Ти щастя набула великого для людства
 І утворила ці чотири сторони у світі.
 Нехай твоє нутро, не підлягаючи хворобам,
 Усе для нас народжує, як мати діток, –
 Усе життя своє ретельно й пильно
 Ми шануватимем тебе жертвами, о Земле!
 О Матір, ти постав мене ласкаво
 На місці безпеченім, щасливім!
 У згоді з небом забезпеч, о Матір,
 Моїм нащадкам і мені багатство!

Переклад Павла Ріттера



Індра в оточенні слуг. Музей Гіме. Париж

Заявляння та завдання до тексту

1. Які ведичні міфи знайшли своє втілення у гімні «До Великої Матері Землі»?
2. На чому, за ведичними переконаннями, «тримається міцно Земля»? Як ми можемо розгледіти і зрозуміти цей перелік? Чи можна вважати його актуальним для сучасної людини?
3. Чому ведичні автори назвали Землю «Великою Матір'ю»? Чому ці три слова пишуться з великої літери? Спробуйте знайти пояснення цього у тексті гімну.
4. Чого просять люди у Великої Матері Землі? Чи дійсно вона може це їм дати?
5. Давні греки вважали, що краї землі омиває світова ріка Океан. А що думали з цього приводу ведичні автори?
6. Як ви розумієте вислів «святі слова, що тримають міцно землю»?

БІБЛІЯ

Біблія (від гр. *biblia*, букв. книга) – зібрання стародавніх текстів, що є священними для юдеїв і християн. Складається з двох великих частин: Старого Завіту (визнається юдеями і християнами) та Нового Завіту (визнається лише християнами).

Старий Завіт створювався протягом 12–2-го ст. до н. е. давньоєврейською й арамейською мовами і складається з трьох великих циклів:

1. **Закон** (Тора), або П'ятикнижжя Моїсея: Буття, Вихід, Левіт, Числа, Повторення Закону.
2. **Пророки**: історичні хроніки (Книга Ісуса Навіна; Книга Суддів); дві Книги Самуїла, дві Книги Царств (в православно-католицькій традиції чотири Книги царств); книги великих і малих пророків та ін.
3. **Писання**: Книга псалмів, Книга Приповістей Соломонових, Книга Екклесіаста тощо.

Новий Завіт створювався протягом 2-ї пол. 1-го ст. і поч. 2-го ст., дійшов до нас виключно грецькою і складається з чотирьох великих циклів:

1. **Євангелія**: від Св. Матвія, Св. Марка, Св. Луки, Св. Іоанна.
2. **Діяння** святих апостолів.
3. **Послання**: послання Св. Павла, соборні послання.
4. **Апокаліпсис** – одкровення Св. Іоанна Богослова.

Книги Старого Завіту писалися протягом тисячоліття багатьма авторами. Першим священним біблійним автором вважається Мойсей. Саме книги його авторства відкривають Біблію. Він вважається законотворцем, адже саме Мойсею Господь на горі Синай передав священні скрижалі з божими заповідями. Постаць Мойсея протягом тисячоліть приваблювала митців всіх часів і народів (наприклад, їй присвятив свою поему «Мойсей» Іван Франко).

Серед авторів Старого Завіту є й легендарні юдейські царі Давид і його син Соломон. Давидові приписують авторство Книги псалмів, яку ще називають Псалтирем або Псалмами Давидовими. За відомим сюжетом, ще підлітком він переміг велетня Голіафа і приніс перемогу ізраїльському цареві Саулу, про що розповідається у 2-й Книзі Царств. Він єдиний, хто міг своїми піснями (псалмами), зверненими до Бога, розрадити царя Саула, який відвернувся від Бога і чию душу терзали демони... Постаць Давида-співця і переможця Голіафа надихала багатьох митців. Варто лишень згадати статуї Донателло чи Мікеланджело, картини Караваджо чи Рембранда. В літературі поети різних країн неодноразово намагалися переспівати псалми Давидові, часто надаючи їм несподіваного значення...



Мікеланджело. Голова Давида

Цар Соломон вважається автором Екклесіаста (Книги Проповідника), Приповістей Соломонових та Пісні над Піснями. Багато висловів із цих книжок увійшли в різні мови світу як афоризми та прислів'я.

У Новому Завіті йдеться про життя та вчення Ісуса Христа, а також діяння святих апостолів. Книги, які розповідають про земне життя Ісуса Христа, називаються Євангеліями, що з давньогрецької значить «благовіщення, добра, гарна новина». Особливе місце в Євангеліях займають притчі – короткі повчальні алегоричні оповіді. Саме з їхньою допомогою проповідував Ісус Христос.

Остання книга Нового Завіту має назву Апокаліпсис, що значить «одкровення, об'явлення». Її автором вважається Іоанн Богослов, якому було видіння (одкровення), де йшлося про кінець світу, про друге пришестя Месії та тисячолітнє Царство Боже на Землі.

До нас Біблія потрапила з Візантії, саме з її перекладом пов'язують виникнення і розвиток давньоруської писемності. Остромирове Євангеліє, переписане у Києві дияконом Григорієм на замовлення новгородського посадника Остромира у 1056–1057 рр. зі староболгарського оригіналу, є найдавнішою датованою пам'яткою східнослов'янського письменства. Це визначний твір книжкового мистецтва Княжої доби.



Один із примірників Острозької Біблії в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського

Видатною пам'яткою української культури й одним із перших у Європі науково опрацьованих видань Святого Письма є Острозька Біблія (1581), надрукована Іваном Федоровим в Острозі за сприяння діячів Острозької академії. 1256 сторінок тексту, перекладеного староукраїнською мовою, мали передмову князя Костянтина-Василя Острозького, вірші Герасима Смотрицького, батька видатного філолога Мелетія Смотрицького, який першим уклав слов'янську граматику. Із поглинанням українських земель Російською імперією україномовні переклади Біблії потрапили під сувору заборону. Адже сам факт такого перекладу засвідчував те, що в Україні існувало не «малоросійське наречіє», як це намагалися довести російські імперські ідеологи, а повноцінна й довершена українська мова, придатна для перекладу Святого Письма. Тож ця робота відновилася лише у XIX ст. До неї, зокрема, долучилися і такі видатні українські письменники, як П. Куліш та І. Нечуй-Левицький. Справжнім духовним подвигом став переклад Біблії Іваном Огієнком (митрополитом Іларіоном), який, до речі, закінчив Острозьку гімназію.

Старий Завіт Буття

Створення світу та людини

На початку Бог створив Небо та землю.

А земля була пуста та порожня, і темрява була над безоднею, і Дух Божий ширяв над поверхнею води.

І сказав Бог: Хай станеться світло!

І сталося світло.

І побачив Бог світло, що добре воно, і Бог відділив світло від темряви.

І Бог назвав світло: День, а темряву назвав: Ніч. І був вечір, і був ранок, день перший.

І сказав Бог: Нехай станеться твердь посеред води, і нехай відділяє вона між водою й водою.

І Бог твердь учинив, і відділив воду, що під твердю вона, і воду, що над твердю вона. І сталося так.

І назвав Бог твердь Небо. І був вечір, і був ранок день другий.

І сказав Бог: Нехай збереться вода з-посід неба до місця одного, і нехай суходіл стане видний. І сталося так.

І назвав Бог суходіл: Земля, а місце зібрання води назвав: Море. І Бог побачив, що добре воно.

І сказав Бог: Нехай земля вродить траву, ярину, що насіння вона розсіває, дерево овочеве, що за родом своїм плід приносить, що в ньому насіння його на землі. І сталося так.

І земля траву видала, ярину, що насіння розсіває за родом її, і дерево, що приносить плід, що насіння його в нім за родом його. І Бог побачив, що добре воно.

І був вечір, і був ранок, день третій.

І сказав Бог: Нехай будуть світила на тверді небесній для відділення дня від ночі, і нехай вони стануть знаками, і часами умовленими, і днями, і роками.

І нехай вони стануть на тверді небесній світилами, щоб світити над землею. І сталося так.

І вчинив Бог обидва світила великі, світило велике, щоб воно керувало днем, і світило мале, щоб керувало ніччю, також зорі.

І Бог умістив їх на тверді небесній, щоб світили вони над землею,

і щоб керували днем та ніччю, і щоб відділювали світло від темряви. І Бог побачив, що це добре.

І був вечір, і був ранок, день четвертий.

І сказав Бог: Нехай вода вироїть дрібні істоти, душу живу, і птаство, що літає над землею під небесною твердю.

І створив Бог риби великі, і всяку душу живу плазуючу, що її вода вироїла за їх родом, і всяку пташину крилату за родом її. І Бог побачив, що добре воно.

І поблагословив їх Бог, кажучи: Плодіться й розмножуйтеся, і наповнюйте воду в морях, а птаство нехай розмножується на землі!

І був вечір, і був ранок, день п'ятий.

І сказав Бог: Нехай видасть земля живу душу за родом її, худобу й плазуюче, і земну звірину за родом її. І сталося так.

І вчинив Бог земну звірину за родом її, і худобу за родом її, і все земне плазуюче за родом його. І бачив Бог, що добре воно.

І сказав Бог: Створімо людину за образом Нашим, за подобою Нашою, і хай панують над морською рибою, і над птаством небесним, і над худобою, і над усею землею, і над усім плазуючим, що плазує по землі.

І Бог на Свій образ людину створив, на образ Божий її Він створив, як чоловіка та жінку створив їх.

І поблагословив їх Бог, і сказав Бог до них: Плодіться й розмножуйтеся, і наповнюйте землю, оволодійте нею, і пануйте над морськими рибами, і над птаством небесним, і над кожним плазуючим живим на землі!

І сказав Бог: Оце дав Я вам усю ярину, що розсіває насіння, що на всій землі, і кожне дерево, що на ньому плід деревний, що воно розсіває насіння, нехай буде на їжу це вам!

І земній усій звірині і всьому птаству небесному, і кожному, що плазує по землі, що душа в ньому жива, уся зелень яринна на їжу для них. І сталося так.

І побачив Бог усе, що вчинив. І ото, вельми добре воно! І був вечір, і був ранок, день шостий.

Переклад І. Огієнка

Запитання та завдання до тексту

1. Пригадайте міфи про створення світу, з якими ви познайомилися раніше. Що єднає їх з біблійним текстом, а в чому вони відмінні?
2. Яку роль у тексті відіграє анафора?
3. Як ви розумієте вислів, що людина створена за образом і подобою Божою?
4. Яким за Господньою волею є місце людини у створеному світі?
5. Як біблійна історія про творення світу знайшла своє відображення у повсякденному житті людини?

Каїн та Авель



Юліус Шнорр фон Карольсфельд. Каїн убиває Авеля

Єва породила Каїна і сказала: Надбала я людину від Господа.

Потім породила брата його Авеля. І став Авель вівчарем, а Каїн обробляв землю.

По якомусь часі Каїн приніс Господові жертву з плодів рілля.

І Авель приніс жертву з первістків своєї дрібної скотини, і то з найгладкіших. І зауважив Господь Бог Авеля і жертву його,

А на Каїна і на жертву його не глянув. Каїн дуже розгнівався й вельми спохмурнів.

І сказав Господь Каїнові: Чого ти спохмурнів? І від чого гіркота на лиці твоєму?

Коли чиниш добре, хіба не підносиш обличчя? А коли не чиниш доброго, то гріх у порозі лежить; він зваблює тебе до себе, але ти пануй над ним.

І говорив Каїн Авелю, братові своєму: Нумо, ходімо в поле. І коли вони були в полі, Каїн напав на брата свого і вбив його.

І сказав Господь Каїнові: Де Авель, брат твій? Він одказав: Не знаю, хіба я сторож братові моєму?

І сказав Господь: Що ти вчинив? Голос крови брата твого волає до Мене від землі.

І нині проклятий ти від землі, котра розтулила уста свої, аби прийняти кров брата твого з руки твоєї.

Коли ти оброблятимеш землю, вона вже більш не буде давати сили своєї для тебе; ти будеш вигнанцем і бурлакою на землі.

І сказав Каїн Господові: Кара мені завелика, щоб її витримати.

Ось, Ти відтепер спроваджуєш мене з лица землі, і від лица Твого я ховаюся, і буду вигнанцем і бурлакою на землі; і будь-хто, що зустрінеться зі мною, заб'є мене.

І сказав йому Господь: За те будь-хто, забивши Каїна, зазнає помсти всемеро. І вчинив Господь Каїнові знамення, щоб ніхто, зустрівшись з ним, не вбив його.

І відійшов Каїн від лица Господа; і оселився на землі Нод, що на схід від Едему.

Переклад О. Гижі

Запитання та завдання до тексту

1. Кажуть, що заздрощі – підмуток усіх гріхів. Чи можна пояснити братовбивство Каїна саме заздрощами?
2. Як ви думаєте, чи справедливо вчинив Бог, віддавши перевагу жертві Авеля? Чим, на вашу думку, керувався Господь?
3. Які моральні уроки може винести сучасна людина з історії Каїна та Авеля?

Книга псалмів

Псалом 1

Блажен муж, що за радою несправедливих не ходить, і не стоїть на дорозі грішних, і не сидить на сидінні злоріків, та в Законі Господнім його насолода, і про Закон Його вдень та вночі він роздумує!

І він буде, як дерево, над водним потоком посаджене, що родить свій плід своєчасно, і що листя не в'яне його, – і все, що він чинить, – щаститься йому!

Не так ті безбожні, – вони як полова, що вітер її розвіває!

Ось тому то не встоять безбожні на суді, ані грішники у зборі праведних, – дорогу бо праведних знає Господь, а дорога безбожних загине!

Переклад І. Огієнка

Відлуння

* * *

Блаженний муж на лукаву

Не вступає раду,

І не стане на путь злого,

І з лютим не сяде.

А в законі Господньому

Серце його й воля

Навчається, і стане він,

Як на добрім полі

Над водою посажене

Древо зеленіє,

Плодом вкритє. Так і муж той

В добрі своїм спіє,

А лукавих, нечестивих

І слід пропадає,

Як той попіл над землею

Вітер розмахає.

І не встануть з праведними

Злії з домовини,

Діла добрих оновляться,

Діла злих загинуть.

Тарас Шевченко

* * *

Блажен той муж, воістину блажен, котрий не був ні блазнем, ні вужем. Котрий вовік ні в празники, ні в будні не піде на збіговиська облудні.

І не схибнеться на дорогу зради,

і у лукавих не спита поради.

І не змінє совість на харчі, –

душа його у Бога на плечі.

І хоч про нього скажуть: навіжений, то не біда, – він все одно блаженний.

І між людей не буде самотнім, стоятиме, як дерево над потоком.

Крилаті з нього вродяться плоди, і з тих плодів посіються сади.

І вже йому ні слава, ні хула не зможе вік надборкати крила.

А хто від правди ступить на півметра, – душа у нього сіра й напівмертва.

Не буде в ній ні сили, ні мети, лиш без'язикі корчі німоти.

І хто всіляким ідолам і владам ладен кадити херувимський ладан,

той хоч умре з набитим гаманцем, – душа у нього буде горобцем.

Куди б не йшов він, на землі і далі, дощі розмиють слід його сандалій.

Бо так воно у Господа ведеться – дорога нищих в землю западеться!

Ліна Костенко

Запитання і завдання

1. Знайдіть у псалмі 1 порівняння-антитези й поясніть їх.
2. Як ви розумієте вислови «дорога праведних» і «дорога безбожних»?
3. Прочитайте вірші Т. Шевченка та Л. Костенко, у яких вони переспівують псалом 1. Як ви думаєте, чому поетів різних століть привабив цей біблійний текст? Як інтерпретували українські поети художні образи біблійного тексту?
4. Що для ліричних героїв Т. Шевченка та Л. Костенко є «дорогою праведних» та «дорогою безбожних»? Чи співпадають їхні точки зору? Чиє розуміння ближче вам? Відповідь аргументуйте.

Книга приповістей Соломонових

Приповісті Соломона,
 сина Давидового, царя Ізраїлевого,
 щоб пізнати премудрість і карність,
 щоб зрозуміти розсудні слова,
 щоб прийняти напоумлення мудрости,
 праведности, і права й простоти,
 щоб мудрости дати простодушним,
 юнакові пізнання й розважність.
 Хай послухає мудрий і примножить науку,
 а розумний здобуде хай мудрих думок,
 щоб пізнати ту приповість
 та загадкове говорення, слова
 мудреців та їхні загадки.
 Страх Господній початок
 премудрости, нерозумні погорджують
 мудрістю та напучуванням.
 Послухай, мій сину, напучення
 батька свого, і не відкидай науки
 матері своєї,
 вони бо хороший вінок для
 твоєї голови, і прикраса на шию твою.

Переклад І. Огієнка

* * *

Піди до мурашки, ледарю, придивися
 до порухів її, і будь мудрим.
 Немає в неї ні чільника, ні урядовця,
 ні володаря;
 Але вона збирає влітку хліб свій,
 підбирає під час жнив їжу свою.
 Доки ти, ледарю, будеш спати?
 Коли ти підведешся від сну твого?
 Трохи поспиш, трішки подрімаєш,
 недовго, склавши руки, лежиш:
 І прийде, як перехожий, убогість твоя,
 і нужда твоя, мов розбійник.

* * *

Краще кусень хліба і мир до нього, аніж оселя,
 з м'ясом уповні, та в незгоді.

Розумний служник панує над розпутним сином,
 і між братами поділить спадок.

Плавильня – для срібла і горно для золота,
 а серце випробовує Господь.

Злодій зважає на уста злочинців, а лукавий
 пильнує язика згубного.

Хто збиткується над убогими, той зневажає
 Творця його; хто тішиться лихом, той не залишиться без покари.

Вінець літніх людей – сини синів, і слава
 дітей, – батьки їхні. ...

Початок сварки – наче прорив води; припини
 сварку, доки не спалахнула вона.

Той, хто виправдовує лиходіїв і звинувачує
 праведного – обидва мерзота перед Господом.

Нащо скарб в руках безглузлого? Для надбаня
 мудрости у нього немає розуму.

Друг любить о будь-якій порі, і, мов брат,
 прийде в лиху годину.

Чоловік безглуздий готовий на поруку, і дає
 поруку за ближнього свого.

Хто любить сварки, любить гріх; і хто високо
 підносить браму свою, той шукає занепаду.

Підступне серце не знайде добра, і лукавий
 язик потрапить у біду.

Хто народжує безглузлого – собі на горе, і
 батько безглузлого не знатиме втіхи.

Веселе серце діє вдячно, мов лікування, а
 пригнічений дух висушує кістки.

Лиходій бере гостинця з пазухи, щоб викрити
 шляхи правосуддя.

Мудрість – перед обличчям у розумного, а
 очі безглузлого – на рубежах землі.

Безглуздий син – досада батькові своєму і
 прикрість для матері своєї.

Не добре звинувачувати справедливого, і бити
 шляхетного за правду.

Розумний розважливий у словах своїх, і розумний
 має тверезий глузд.

І безглуздий, коли мовчить, може видатися мудрим,
 і той, хто затуляє уста свої, – розважливим.

Переклад О. Гижі

Запитання та завдання

1. Як у Біблії пояснюється значення книги приповістей Соломонових?
2. Які життєві цінності прославляються в тексті? Чи актуальні вони в сучасному світі?
3. Як ви розумієте вислів: «Вінець літніх людей – сини синів, і слава дітей, – батьки їхні»?
4. Опираючись на текст, опишіть характер людини, яку можна назвати мудрою.

Книга Екклесіястова

Слово Екклесіяста, сина Давидового,
 царя в Єрусалимі.

Марнота марнот, сказав Екклесіяст,
 марнота марнот, – все марнота.

Що за користь людині із усіх трудів її, котрі
 вона звершує під сонцем?

Рід відходить і рід приходить,
 а земля існує довіку.

Сходить сонце, і заходить сонце, і поспішає
 до місця свого, де воно сходить.

Лине вітер на південь, і звертає на північ,
 крутиться у крутливому леті своєму, і повертається
 вітер до витоків своїх.

Усі ріки течуть до моря, але море не переповнюється;
 до того місця, звідки ріки витікають, вони повертаються,
 щоб знову текти.

Усі речі в праці; не може людина переказати
 всього; не насититься око зором, не виповниться
 вухо почутим.

Що було, те й буде; і що діялося, те й буде
 діятися, і немає нічого нового під сонцем.

* * *

Усьому свій час, і час кожної речі під небом.
Час народжуватися і час помирати; час насаджувати і час виривати посаджене.

Час убивати і час уздоровлювати; час руйнувати і час будувати;

Час плакати і час сміятися; час журитися і час танцювати.

Час розкидати каміння і час вибирувати каміння; час обнімати, і час ухилитися від обіймів.

Час шукати і час втрачати; час зберігати і час розкидати;

Час роздирати і час зашивати; час мовчати, і час говорити;

Час любити і час ненавидіти; час війни і час миру.

Яка користь трудівникові з того, над чим він трудиться?

Бачив я цей клопіт, котрого Бог дав синам людським, щоб вони вправлялися в цьому.

Усе витворив Він прекрасним у свій час, і поклав вічність у серце їхнє, хоч людина не може досягнути справ, котрі Бог зверхує, від початку до кінця.

Пізнав я, що немає для них нічого кращого, аніж веселитися і чинити добро у своєму житті.

І якщо якась людина їсть і п'є, і бачить добро у вслякій праці своїй, то це – дар Божий!

Пізнав я, що все, що учиняє Бог, буде навиком; до нього нічого долучити, і від нього нічого відняти; і Бог вчиняє так, щоб упокорювалися перед лицем Його.

Що було, те й нині є, і що буде, те вже було; і Бог прикличе минуле.

А ще бачив я під сонцем: місце суду, а там беззаконня, місце правди, а там неправда.

І сказав я в серці своєму: Праведного і лиходія судитиме Бог; тому що час для всякої речі, і суд над усяким ділом там.

Сказав я в серці своєму про синів людських, щоб випробував їх Бог, і щоб вони бачили, що вони самі по собі тварини:

Тому що доля синів людських і доля тварин – одна доля. Як ті помирають, так і оці помирають, і одне дихання у всіх, і немає в людини переваги перед скотиною, тому що все – марнота!

Усе рухається до одного місця; все постало з порохи, і все повернеться до порохи.

Хто знає: чи здіймається вгору дух людський, і чи дух тварин сходять донизу, в землю?

Отож, побачив я, що немає нічого кращого, як насолоджуватися людині справами своїми: тому що це доля її, бо хто приведе її подивитися на те, що буде після неї!

Переклад О. Гижі

* * *

Краще спокою повна долоня,
Аніж дві пригоршні марних зусиль і лови вітровіння

Обернувся довкола я і побачив, що усе марне під сонцем

Хтось існує без іншого, без друга, сина чи брата, і немає кінця його праці, око його не сите багатством.

«для кого ж уся праця моя і заради кого єство моє позбавлене втіх».

Марно існувати так і суть цього недобра.

Удвох краще ніж одному,

бо їм і заплатять краще за працю їхню.

І якщо впаде один,

то підійме його інший,

та якщо самотній упаде,

нема іншого, щоби його підняти.

Також якщо лежать двоє,

тепло їм,

а самотній, як зігріється?

Якщо нападуть на когось із них,

то удвох вистоять проти нападу,

Утричі скручена нитка порветься нескоро.

Вважай, як ступаєш ти у дім Божий.

Готуйся більше слухати,

аніж біля дурнів чимось у собі поступатись,

бо ж вони й не свідомі того, що чинять зле.

Переклад Ю. Покальчука

Запитання і завдання

1. Існує думка, що вся мудрість Біблії зосереджена в Екклезіясті. Чи погоджуєтесь ви з нею?
2. Знайдіть в тексті вислови, які стали основою прислів'їв та афоризмів. Поясніть їхнє значення.
3. Як ви розумієте вислів «все марнота марнот»? Чи згодні ви з цим твердженням? Як Проповідник дійшов такого висновку?
4. У чому, на думку Екклесіяста, полягає доля людини?
5. Чи доречним є використання анафори в книзі Проповідника?
6. Знайдіть в книзі Проповідника метафори і поясніть їх.
7. Як ви розумієте вислови «спокою повна долоня», «лови вітровіння»?
8. Чи можна стверджувати, що мова Біблії афористична? Якщо так, назвіть афоризми Біблії, які вам запам'яталися найбільше.

ЄВАНГЕЛІЄ

Від Матвія

Коли Ісус народився у Віфлеємі юдейським за днів царя Ірода, прийшли до Єрусалиму мудраки зі сходу і запитали:

Де є вроджений Цар юдейський? Бо ми бачили зорю Його на сході і прийшли поклонитися Йому.

Коли почув про те цар Ірод, занепокоївся, і увесь Єрусалим із ним.

Він зібрав усіх першосвящеників і книжників народних разом і запитав у них: Де має народитися Христос?

А вони сказали йому: У Віфлеємі юдейському; бо так написано пророком:

І ти, Віфлеєме, на землі Юдиній, нічим не менший між князями Юдиними; бо з тебе вийде Вождь, Котрий буде пасти народ Мій, Ізраїля.

Тоді Ірод потайки прикликав мудраків; допитався в них про час, коли з'явилася зоря.

Він послав їх до Віфлеєму і сказав: Покваптеся, достеменно вивідайте про Немовля, і коли знайдете, повідомте мені, щоб я також пішов і поклонився йому.

Вони вислухали царя й пішли. І ось, зоря, котру бачили вони на сході, йшла перед ними, аж нарешті прийшла й спинилася над місцем, де було Дитя.

Коли побачили зорю, вони вповнилися радістю вельми великою.

І коли зайшли до оселі, побачили Дитя з Марією, Матір'ю його, і впали ницьма, поклонилися йому; тоді дістали скарби свої і принесли йому дари: золото, ладан та смирну.

І були попереджені Богом уві сні, не повертатися до Ірода, то іншим шляхом рушили в свою країну.

А коли вони рушили в дорогу, – аж ось, Ангел Господній з'явився Йосипові уві сні, і сказав: Підведися, візьми Дитя і Матір його, і втікай до Єгипту, і будь там, доки не принесу слово тобі; бо Ірод хоче шукати Дитя, щоб його вбити.

Він підвівся, узяв Дитя і Матір його вночі і рушив до Єгипту,

І там був до смерті Ірода, щоб справдилося сказане Господом через пророка, котрий каже: З Єгипту покликав Я Сина Мого.

Тоді Ірод побачив себе зневаженим тими мудраками і вельми розгнівався й послав вигубити усіх діток у Віфлеємі і по всій окрузі його, від двох років і нижче, згідно з часом, котрий вивідав у мудраків.

Тоді справдилося сказане пророком Єремією, який сказав:

Голос у Рамі чутно, плач і ридання, і зойки великі; Рахіль плаче за дітьми своїми і не може втішитися, бо їх нема.

А по смерті Ірода, – ось, Ангел Господній уві сні з'явився Йосипові у Єгипті.

І сказав: Підведися, візьми Дитя і Матір його та йди на землю Ізраїлеву; бо померли ті, що шукали життя Дитяти.

Він підвівся, взяв Дитя і Матір його й прийшов на землю Ізраїлеву.

Але почув, що Архелай царює в Юдеї замість Ірода, батька свого, не наважився туди йти; однак, діставши уві сні попередження від Бога, пішов у галілейські краї.

А коли прийшли, то осіли в місті, що зветься Назарет, щоб справдилося сказане пророками, що Він Назореем назветься.

Переклад О. Гижі



Еронім Босх. Поклоніння волхвів (центральна частина триптиха), 1510

Запитання і завдання

1. Підготуйте повідомлення чи мультимедійну презентацію про твори мистецтва (живопис, музика, кінематограф), у яких розповідається про життя Ісуса Христа.
2. Як історія народження Ісуса Христа пов'язана зі звичаями, традиціями та фольклором українського народу?

Від Луки

Не судіть, то й вас не судитимуть, не осуджуйте, то й ви не будете осуджені; прощайте, і вам проститься;

Давайте і вам дадуть: мірою доброю, напотоною, пригніченою і переповненою дадуть вам у лоно ваше. Якою мірою ви міряєте, такою ж відміряють й вам.

Повідав також їм притчу: Чи може сліпий водити сліпого? Чи не впадуть обидвоє до ями?

Учень не буває більшим від свого учителя; але, удосконалившись, буде кожний, як учитель його.

Нащо ти дивишся на скалку в оці брата твого, а колоди в твоєму оці не відчуваєш?

Або, як можеш сказати братові твоєму: Брате! Дай-но я витягну скалку з ока твого, коли сам не бачиш колоди в твоєму оці? Лицеміре! Витягни передніше колоду з твого ока, і тоді побачиш, як витягти скалку з ока брата твого.

Немає доброго дерева, котре приносило б поганий плід; і немає поганого дерева, яке приносило б плід добрий.

Бо всіляке дерево пізнається з плоду свого; тому що не збирають смокви із терну, і не збирають винограду з чагарника.

Добрий чоловік із доброї скарбниці серця свого виносить те, що добре, а злий чоловік із недоброї скарбниці серця свого виносить лихе; бо від повноти серця говорять уста його.

Що ви називаєте Мене: Господе! Господе! І не чините того, що Я говорю?

Кожний, хто приходить до Мене і слухає слова Мої та виконує їх, скажу вам, на кого схожий:

Він схожий на чоловіка, котрий споруджує дім, котрий копав, заглибився і заклав підмурок на камені, тому, коли сталася повінь, і вода натиснула на цей дім, то не змогла схитнути його, тому що він стояв на камені.

А той, що слухає і не виконує, схожий на чоловіка, що збудував дім на землі без підмурку, котрий, коли натиснула на нього вода, відразу ж зруйнувався, і руїна дому цього була велика.

Переклад О. Гижі

* * *

А коли зібралося багато народу, і з усіх міст мешканці сходилися до Нього, Він почав оповідати притчею:

Вийшов сівач сіяти насіння своє; і коли він сів, деяке впало при дорозі і його потоптано, і птахи небесні видзьобали його.

А деяке впало на каміння і тільки-но зійшло, як відразу всохло, тому що не мало вологи.

А деяке впало поміж терням, і виросло терня і загнушило його.

А деяке впало на добру землю, і коли зійшло, то з часом принесло плід сторицею. Сказавши це, Він проголосив: Хто має вуха чути, нехай почує!

Переклад О. Гижі



Ель Греко. Святий Лука. 1605

Заяпитання і завдання

1. Чи можна стверджувати, що текст Євангелій збагатив мови світу прислів'ями та афоризмами?
2. Чого вчив людей Ісус Христос? Чи може скористатися його порадами сучасна людина?
2. Який алегоричний зміст притчі про два будинки? про сіяча?

КОРАН

Коран (від араб. *qur'an* – «те, що читають, вимовляють») – священне писання ісламу і перша писемна пам'ятка арабської літератури, зібрання одкровень пророка Мухаммада, виголошених ним у пророчому екстазі у Мецці і Медині між 610 і 632 рр.

Першу писемну фіксацію Корану зроблено 632 р., вже після смерті Мухаммада. Між 650 і 655 рр. за наказом халіфа Османа був створений канонічний текст (т. зв. Османова редакція).

Коран складається з 114 сур (з араб. – «ряд каменів або цеглин у стіні» – так сам Мухаммад називав своє одкровення або його уривок), які, в свою чергу, поділяються на аяти (араб. – «чудо, знамення» – саме так сприймав Мухаммад закінчену думку, сентенцію свого одкровення). Всього в Корані 6236 аятів, які містять 77 639 слів.

Всі сури починаються з басмалі – традиційної незмінної фрази-формули «В ім'я Аллаха Всемилоствитого, Всемилосердного!». Ці епітети фактично є синонімами. Але якщо прикметник «всемилоствитий» характеризує Бога як милостивого до тих, хто цієї милості таки заслуговує, то прикметник «всемилосердний» характеризує Бога як милосердного навіть до тих, хто цього милосердя не вартий, тобто до великих грішників. Отже, усі мають надію на милість Аллаха, якщо будуть постійно вдосконалюватися.

На початку 29 сур знаходяться «таємничі», «магічні» літери А. Л. М. (аліф, лям, мім), справжнього змісту яких ніхто не знає однозначно й достеменно. Наприклад, вони трактуються як літери прихованого змісту, початкові букви епітетів Аллаха. Існує цікава версія, за якою ці букви промовлялися пророком Мухаммадом для створення остраху, безумовного поклоніння перед тим, хто промовляв потаємне, аби зразу привернути увагу слухачів до проголошеного.

Сури, за місцем їхнього проголошення, поділяються на мекканські (86 сур, виголошених у Мецці) – ранні, а також мединські (28 сур, виголошених у Медині) – пізні. Мекканські сури написані саджем – ритмічною і римованою прозою. Зв'язної оповіді в Корані немає, натомість кожна сура є закінченим текстом. Сури в Корані, крім першої, розміщені за розміром – від найбільшої до найменшої.

Першу суру Корану мусульмани вважають найважливішою, тож саме її вони повторюють

найчастіше. Мусульмани віряють, що на небі існує Матір Книги, першотекст, який у ніч з 23 на 24 числа місяця рамадану (дев'ятий місяць мусульманського календаря) через архангела Джібріла (Джабраїла; відповідає біблійному архангелу Гавриїлу) був повністю чи частинами переданий пророку Мухаммадові. Ця ніч отримала назву «Ніч Призначення», їй присвячена 97-ма сура Корану. Мусульмани вважають, що це найкраща ніч усього року, адже тоді святий дух й ангели, як розподіляють між людьми щастя та всілякі гаразди, сходять на землю, а шайтан (нечиста сила) скутий ланцюгами, тож не може нікому нашкодити. У ніч Призначення (іноді її називають ще «Ніччю Могутності») можна почути голоси ангелів, двері Раю широко відкриваються, а брама Пекла зачиняється.

У Корані є й згадки про Біблію. Так, у 95-й сурі згадується гора Синай, на якій Мойсей отримав скрижалі з Божими заповідями, є натяк на гору Смоковиць та Гетсиманський (Оливовий) сад, де проповідував Ісус Христос.

Дві останні сури Корану, 113-ту й 114-ту, часто називають сурами-охоронницями. Аркуш паперу, на якому вони переписані з Корану, нерідко зашивають у спеціальний мішечок і носять на шії як оберіг. Деякі сходознавці вважають, що ці сури містять відгомін прадавніх шаманських заклинань.



Перший повний переклад Корану українською мовою. 2015

Перші спроби перекласти Коран староукраїнською мовою робили ще у XVII столітті. Щоб перекласти Коран сучасною українською мовою, перекладачу та досліднику Михайлу Якубовичу знадобилося 5 років.

СУРА, ЩО ВІДКРИВАЄ КНИГУ мекканська, і в ній 7 аятів

1. В ім'я все милостивого, все милосердного Бога.
2. Слава Богу, Господу всього створеного.
3. Все милостивому, все милосердному.
4. Володареві Судного дня.
5. Тобі поклоняємося і в Тебе благаємо допомоги.
6. Веди нас праведним шляхом.
7. Шляхом тих, кого Ти облагодіяв, а не тих, що прогнівили Тебе, і не тих, що забули Тебе.

СУРА ДЕВ'ЯНОСТО ДРУГА – «НІЧ»

**мекканська, і в ній 21 аят.
Провозвіщена після сури
«Аль-Аля» – «Всевишній»**

В ім'я все милостивого, все милосердного Бога.

1. Клянуся ніччю, коли вона все покриває мороком,
2. Клянуся днем, коли він осяває все світлом,
3. І Тим, хто сотворив чоловіка і жінку, –
4. Воістину, у вас різні клопоти та турботи.
5. А щодо до того, хто роздавав та дарував, то він і Бога боявся,
6. І шанував істину,
7. Ми поведемо його до щастя.
8. А щодо до того, хто був скупий і збагачувався
9. І волів жити неправдою,
10. То Ми поведемо його до мук і страждань.
11. І не допоможе йому його багатство, коли він буде гиніти.
12. Воістину, нам належить вести людей праведним шляхом.
13. І нам належить життя майбутнє і теперешнє.
14. Тому я перестерігаю вас від страшного вогню.
15. В ньому горітиме тільки найбільший нечестивець,
16. Який вважав оманю наші знамення і відвернувся від них.
17. Але праведнику цей вогонь не загрожує –
18. Тому, хто жертвує своїм майном, щоб очиститися.
19. І ніхто ні за яку винагороду не вілкупиться від Божої кари.
20. Аби тільки побачити обличчя Всевишнього Господа.
21. І він буде задоволений цим.

СУРА ДЕВ'ЯНОСТО П'ЯТА – «СМОКВА»

**мекканська, і в ній 8 аятів.
Провозвіщена після сури
«Аль-Бурудж» – «Сузір'я»**

В ім'я все милостивого, все милосердного Бога.

1. Клянуся смоквою та оливковим деревом!
2. І горою Сінай!
3. І цим безпечним містом Меккою!
4. Ми сотворили людей, дали їм зграбне тіло,
5. А потім знову перетворили їх на глину.
6. Крім тих, які увірували та чинили добрі діла, а тому буде їм щедра винагорода.
7. То чому люди й досі вважають, що Божий суд це твоя вигадка?
8. А хіба Бог не є найсправедливіший із судей?!

**СУРА ДЕВ'ЯНОСТО СЪОМА –
«ПРИЗНАЧЕННЯ»**

мекканська, і в ній 5 аятів.

Провозвіщена після сури

«Абаса» – «Він насупився»

В ім'я все милостивого, все милосердного Бога.

1. Воістину, Ми зіслали тобі його в Ніч Призначення.
2. А як розтлумачити тобі, що таке Ніч Призначення?
3. Ніч Призначення краща за тисячу місяців!
4. У цю ніч ангели та Святий Дух сходять по волі Господа твого зі всіма Його веліннями.
5. Вона – це мир до ранішньої зорі!

**СУРА СТО ТРЕТЯ –
«НАДВЕЧІР'Я ПЕРЕД ЗАХОДОМ СОНЦЯ»**

мекканська, і в ній 3 айти.

Провозвіщена після сури

«Аш-Шарх» – «Розкриття»

В ім'я все милостивого, все милосердного Бога.

1. Клянуся надвечір'ям перед заходом сонця!
2. Воістину, людина гине в омані,
3. Окрім тих, які увірували, творили добрі діла, заповідали одні одним істину й заповідали одні одним терпіння.

**СУРА СТО ТРИНАДЦЯТА –
«СВІТАНОК»**

мекканська, і в ній 5 аятів.

Провозвіщена після сури

«Аль-Філь» – «Слон»

В ім'я все милостивого, все милосердного Бога.

1. Скажи: «Я прошу захисту в Господа світанку»
2. Від зла того, що Він сотворив,
3. Та від зла п'їтьми, коли вона западає увечері.
4. Віл зла ворожбиток, що поплывують на вузли,
5. І від зла завидючого, коли той завидує».

СУРА СТО ЧОТИРНАДЦЯТА – «ЛЮДИ»

мекканська, і в ній 6 аятів.

Провозвіщена після сури

«Аль-Фалік» – «Світанок»

В ім'я все милостивого, все милосердного Бога.

1. Скажи: «Я прошу захисту в Господа людей,
2. Царя людей,
3. Бога людей,
4. Від зла спокусника, який відступає при згадці імені Бога,

5. Спокусника, який нашіптує злі помисли в серця людей,

6. Від злих джинів та лихих людей!»

Переклад Яреми Полотнюка

Запитання і завдання

1. Чи є зв'язок між Біблією і Кораном?
2. Як ви вважаєте, чому ніч, у яку був переданий Коран людям, мусульмани вважають найкращою ніччю року?
3. Знайдіть спільні мотиви у першому псалмі Біблії та першій сурі Корану. Про що це свідчить?
4. Чи випадково останні сури Корану мають назву «Світанок» та «Люди»?

Відлуння

У Корані, як і в Біблії, багато притч. Одну з них у вірші «Наслідування Корану» переповів російський поет Олександр Пушкін.

О. Пушкін. Наслідування Корану

З тобою, боже, в давній днині
Могутній мірятись хотів,
Зухвалий у своїй гордині,
Але ти враз його смирив.
Ти рік: життя я посилаю
І смертю все земне караю,
Всім управляє длань моя.
Я також, рік він, силу маю
І смертю все живе караю,
З тобою рівний, боже, я.
Та упокоривсь він до краю
Од гніву правого твого:
Зі сходу сонце я здіймаю,
На заході здійми його!
Переклад О. Жолдака

Підсумовуємо

1. Складіть перелік моральних якостей людини, які заохочуються і засуджуються в священних книгах різних релігій. Чи збігаються вони? Чим це можна пояснити?
2. Чи можемо ми стверджувати, що Веди, Біблія та Коран не лише релігійні книги, а й мають мистецьку та художню цінність?
3. Чи можуть священні книги різних релігій бути культурним надбанням людей інших віросповідань і чому?

ЗВ'ЯЗОК З РЕДАКЦІЄЮ ЖУРНАЛУ

Відгуки, зауваження, пропозиції та матеріали для друку

надсилайте на адресу: vsesvitka@ra-ou.com.ua

Телефони редакції: (068) 778-7020, (093) 546-1293, (050) 737-4696